

List of issues investigated and those are subject to investigation within the scientific school, of course, not exhaustive. The important thing: research areas are determined on the basis of a common approach to the assessment of the legal nature of international crime in the context of globalization as a product of social interaction of international community as a whole, taking into account the decisive role of its most developed part.

Key words: international criminology, scientific school, terrorism, international crime, the international rule-making.

УДК 341.231.14

Н. Г. ГОРОБЕЦЬ

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Досліджуються деякі проблемні аспекти механізму виконання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні. Окрема увага приділяється аналізу положень Закону України „Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”, 2006 року, а також механізмам його реалізації. Крім того, в статті приділяється увага аналізу винесених Європейським судом рішень проти України в контексті захисту права власності.

Ключові слова: Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Протокол 1 до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, рішення Європейського суду з прав людини, захист права власності, законодавство України тощо.

Горобець Н. Г. Исполнение решений Европейского суда по правам человека в Украине: организационно-правовые аспекты

Исследуются некоторые проблемные аспекты механизма исполнения решений Европейского Суда по правам человека в Украине. Особое внимание уделяется анализу положений Закона Украины "О выполнении решений и применении практики Европейского суда по правам человека", 2006 года, а также механизмам его реализации. Кроме того, в статье уделяется внимание анализу вынесенных Европейским Судом решений против Украины в контексте защиты права собственности.

Ключевые слова: *Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод 1950 г., Протокол 1 к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод, решения Европейского суда по правам человека, защита прав собственности, законодательство Украины и др.*

Gorobets Nataliya. European Court of Human Rights judgments implementation in Ukraine: procedural and institutional issues.

The paper examines certain issues of concern in the mechanism of the European Court of Human Rights judgements implementation in Ukraine. Specific attention is paid to provisions analysis of the Law of Ukraine "Of European Court of Human Rights judgements implementation and practice application" dated 2006, along with its implementation mechanisms. Apart from that the article contains the analysis of judgements delivered by the European Court against Ukraine in the ownership right protection context.

Key words: *European Convention for the protection and Human Rights and Fundamental Freedoms dated 1950, Protocol 1 to European Convention for the protection and Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights judgements, property rights protection, applicable laws of Ukraine, etc.*

Як відомо, Україна ратифікувала Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод¹ (далі – ЄКПЛ) 17

липня 1997 року, а вже 11 вересня того ж року вона набула чинності для України. Відтоді цей важливий міжнародно-правовий договір є частиною законодавства України та повинен застосовуватися нарівні з іншими нормативно-правовими актами. Своєю чергою, рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) підлягають прямому виконанню на внутрішньодержавному рівні.

Станом на 31 грудня 2014 року за статистичними даними ЄСПЛ до розгляду знаходиться 69300 заявок, з них почти половина складають скарги подані проти трьох країн а саме Україна - 19,9%, Італія -14,4%, Російська Федерація 14,3 %². Україна є на першому місці серед країн по кількості винесених рішень ЄСПЛ станом на 31.12.2014 року, а саме 1073 рішення (в порівнянні з 2013 роком було винесено 2281 рішення проти України) всього було прийнято до судового формування на 31.12.2014 року 14198 справ, з них прийняті неприйнятними до розгляду – 12731 справ. На другому місці Російська Федерація – подано до розгляду 8952 скарги, з них відхилено 15574, винесено рішень 218. На третьому місці Італія подано 5476 скарг, відхилено – 9625 винесено рішень 145³.

В період 1959 -2014 рік по Україні було прийнято до розгляду 70605 справ з них неприйнятними до розгляду - 52269 справ ,було винесено рішень - 4734 справах ,з них що стосується захисту прав власності -336 рішень. На 1 місці Російська Федерація прийнято 129223 справ , неприйнятними до розгляду -116777, винесено рішень – 2588⁴. За даними ЄСПЛ станом вже на 28.02.2015 року за заявками, які виділені для судового формування Україна на першому місці 13650 скарг, що складає – 20,1% Російська Федерація -10000 скарг - 14,7%, Італія 9950 скарг - 14,6% .

Разом з тим, очевидним є факт, що будь-яке рішення, в тому числі й ЄСПЛ, винесене на користь заявника, не має практичного значення, якщо відсутній реальний механізм його виконання. Зазначимо, що виконання рішень ЄСПЛ є специфічним правовим інститутом, відмінним від схем, передбачених для виконання рішень національних судів, а також для визнання й виконання на території України рішень іноземних судів та іноземних недержаних установ.

Тому з огляду на міжнародні зобов'язання нашої держави, передбачені ЄКПЛ, і міждержавний статус ЄСПЛ регламентуються й особливі механізми реалізації його рішень.

Питання виконання рішень Європейського суду з прав людини були висвітлені в роботах С.В. Шевчука, В.Г.Буткевича, М.В. Буроменського, П.М. Рабиновича, Є.В. Тітко, В.П. Паліюка, Ю. С. Шемшученка.

Отже, ратифікація Україною 17 липня 1997 р. ЄКПЛ стала важливим етапом на шляху входження нашої держави у європейський політико-правовий простір.

ЄКПЛ є міжнародним договором, на підставі якого більшість європейських держав зобов'язалися дотримуватися прав та основоположних свобод людини. Ці права гарантуються як самою ЄКПЛ, так і Протоколами до неї (Протоколи № 1, 4, 6, 7, 12 і 13), згода на обов'язковість яких надана державами - сторонами ЄКПЛ⁵.

Відповідно до ст. 9 Конституції України «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». Таким чином, ЄКПЛ та Протоколи до неї набули статусу частини національного законодавства.

Ратифікувавши ЄКПЛ, Україна визнала обов'язковою юрисдикцію ЄСПЛ. ЄСПЛ є міжнародним органом, який за умов, визначених ЄКПЛ, може розглядати заяви, подані особами, які скаржаться на порушення своїх прав, гарантованих ЄКПЛ про захист прав людини і основоположних свобод.

Юридичний зміст основних принципів міжнародного права закріплює зобов'язання кожної держави виконувати свої міжнародно-правові зобов'язання, а засоби реалізації цих зобов'язань визначаються національним правом, якщо інше не впливає з міжнародно-правової норми. У статті 27 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року закріплено принцип добросовісного виконання державою своїх міжнародних зобов'язань. Відповідно до цієї норми держава-учасниця не може посилатися на

положення свого внутрішнього права для виправдання невиконання нею міжнародного договору.

З іншого боку, мають бути враховані особливості ЄКПЛ, що пов'язані з її метою та предметом регулювання. Ці особливості ЄКПЛ відзначались як при її тлумаченні в правозастосовчій практиці ЄСПЛ (а раніше - і Комісії) так і в сучасній європейській доктрині прав людини.

Вже в одному з своїх перших рішень Європейська Комісія з прав людини зазначала, що «зобов'язання згідно з Конвенцією фактично мають об'єктивну природу, оскільки їх метою є не взаємна уступка державами-учасниками своїх прав та обов'язків з метою забезпечення певних загальних інтересів, а створення нового публічного порядку», внаслідок чого виникають не стільки суб'єктивні та взаємні права для держав, скільки обов'язок захищати основні права людей від їх порушення державами-учасниками.

Дещо пізніше ЄСПЛ вніс уточнення в цю тезу, зазначивши, що «на відміну від класичних міжнародних угод Конвенція містить окрім звичайних двосторонніх зобов'язань також і універсальні об'єктивні зобов'язання».

Права та свободи, що містяться у ЄКПЛ - це мінімальні європейські стандарти прав людини, які повинні бути в основі діяльності держав-учасниць в галузі дотримання прав людини. Держави-члени Ради Європи повинні застосовувати ці стандарти в своєму законодавстві та правозастосовчій практиці, однак за ними залишається свобода вибору засобів застосування цих стандартів. Включення міжнародних та європейських стандартів прав людини в правові системи держав, в тому числі України, здійснюється шляхом їх закріплення в Конституції держави, законах, а також через підписання, ратифікацію міжнародних угод, що містять такі норми. Останні частіше набувають - статусу частини правової системи, що дає можливість судовим та іншим правозастосовчим установам їх безпосередньо використовувати як частину національного права. Так, європейська практика свідчить, що норми ЄКПЛ найбільш

ефективно застосовуються тоді, коли вони безпосередньо включені у внутрішньодержавне право.

Імплементация міжнародно-правових норм в національне законодавство є досить складною процедурою, в широкому сенсі це - здійснення міжнародно-правових і внутрішньодержавних норм задля виконання міжнародно-правових зобов'язань, а також створення на міжнародному і внутрішньодержавному рівнях умов для такого здійснення.

У більш конкретному розумінні імплементация норм міжнародного права - це цілеспрямована організаційно-правова діяльність держави, яка здійснюється індивідуально, колективно або в межах міжнародної організації з метою своєчасної, всебічної і повної реалізації зобов'язань, взятих ними у відповідності з міжнародним правом.

Практика міжнародних судових органів захисту прав людини доводить, що ці органи прикладають чимало зусиль задля ініціювання широкого застосування національними судами норм ЄКПЛ. Зокрема, ЄСПЛ неодноразово наполягав на застосуванні такого принципу: якщо ЄКПЛ є правовою основою, на яку може посила-тися заявник, то він повинен це робити в національному суді, або навіть сам національний суд повинен звернутися до відповідної норми ЄКПЛ. Особливе значення у внутрішньодержавній імплементации належить приведенню судової практики у відповідність до міжнародно-правових зобов'язань держави.

З метою дотримання Україною зобов'язань, що випливають з її членства в Раді Європи, та задля ефективного виконання статті 46 ЄКПЛ, згідно якої, держави-учасники зобов'язуються виконувати остаточне рішення ЄСПЛ в будь-якій справі, в якій вони є сторонами, 23 лютого 2006 року було прийнято Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», який зафіксував на законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень ЄСПЛ та запобігання новим порушенням Конвенції⁶.

Зазначений Закон увібрав у себе всі сучасні напрацювання Ради Європи, спрямовані на всебічне вирішення питань виконання дер-

жавами-членами рішень ЄСПЛ, включаючи вимоги рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи державам-членам: Rec(2004)4, Rec(2004)5, Rec(2004)6, Rec(2002)13), законодавчо закріпивши забезпечення виконання рішення ЄСПЛ шляхом вжиття заходів індивідуального та загального характеру.

Таким чином, під виконанням рішення ЄСПЛ слід розуміти вжиття державою індивідуальних заходів, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні ЄСПЛ, та заходів загального характеру, спрямованих на усунення підстави для надходження до ЄСПЛ аналогічних заяв проти України у майбутньому.

Заходи індивідуального характеру полягають у виплаті заявнику справедливої сатисфакції, присудженої ЄСПЛ, та відновлення, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який заявник мав до порушення ЄКПЛ (*restitutio in integrum*). Зазначене можливе, зокрема, шляхом повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі, повторного розгляду справи адміністративним органом тощо.

Заходи загального характеру полягають у вчиненні дій, спрямованих на усунення причини, що стала підставою звернення до ЄСПЛ, з метою забезпечення додержання державою положень ЄКПЛ, порушення яких встановлене рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі виявленого ЄСПЛ порушення. Такими заходами у більшості випадків є внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування; внесення змін до адміністративної практики; забезпечення юридичної експертизи законопроектів та інші заходи, які унеможливають подальші порушення ЄКПЛ та забезпечують максимальне відшкодування наслідків порушень, які вже мали місце⁷.

Таким чином, виконання рішення ЄСПЛ в частині вжиття заходів загального характеру є імплементаційним заходом, оскільки потребує вчинення цілого ряду дій щодо приведення чинного законодавства у відповідність із положеннями ЄКПЛ та практикою ЄСПЛ суду з метою уникнення аналогічних порушень ЄКПЛ.

Також відповідно до зазначеного Закону національні суди повинні застосовувати при розгляді справ ЄКПЛ та практику ЄСПЛ як джерело права. Це положення формально легітимізувало для українських суддів можливість прямо посилатися у судовому рішенні на практику ЄСПЛ.

Зазначене вище свідчить про те, що в Україні з прийняттям Закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», який зафіксував на законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень ЄСПЛ та запобігання новим порушенням ЄКПЛ, створено базис для ефективного дотримання міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав людини.

Пряма дія рішень ЄСПЛ - правовий феномен, який вигідно відрізняє європейську систему захисту прав людини. Згідно зі ст. 46 ЄКПЛ визначається пряма дія рішень ЄСПЛ в країнах-учасницях ЄКПЛ.

Насамперед, вплив ЄСПЛ полягає в тому, що Суд присуджує виплатити заявникові визначений розмір відшкодування матеріальної та/і моральної шкоди, завданої державою у зв'язку із порушенням основних прав, що знаходяться під захистом Конвенції, та судових витрат. Розмір відшкодування визначається у резолютивній частині рішення ЄСПЛ. З огляду на практику визначення розміру «справедливої сатисфакції» у деяких рішеннях Суду стосовно громадян країн Східної Європи розмір такого відшкодування є значно меншим від інших держав-учасниць Ради Європи. При цьому в своїх рішеннях ЄСПЛ розмір відшкодування докладно не обґрунтовує. Однак для належного виконання рішень ЄСПЛ слід вжити як заходи індивідуального, так і загального характеру.

Низка проблем виникла під час виконання рішення ЄСПЛ у справі «Совтрансавто-Холдинг проти України», коли ще ця проблема не була врегульована законодавчо. ЄСПЛ присудив відшкодування, виходячи із того, що шляхом додаткової емісії акцій було порушено права заявника на мирне володіння власністю й Україна не забезпечила право на справедливий і неупереджений судовий за-

хист порушених прав. Ці проблеми стосувалися не лише проблем виконання рішень індивідуального характеру, тому Комітет Міністрів Ради Європи (далі – КМРЕ) був змушений реагувати проміжною резолюцією ResDH(2004)⁸.

Згідно з цим рішенням щодо України було накладено зобов'язання на його виконання у частині *restitutio in integrum* заявника, що передбачало поновлення провадження ВСУ. Окрім поновлення провадження як засіб виконання рішення індивідуального характеру, КМ вітає і те, що в законодавстві України було скасовано процедуру опротестування судових рішень у порядку нагляду як право-привілей, здійснення якого цілком залежить від дискреційних повноважень посадових осіб і посягає на остаточний характер судових рішень.

Із прийняттям Закону «Про виконання рішень та застосування практики Суду з прав людини» передбачається, що виконання рішень ЄСПЛ здійснюється не лише шляхом вжиття заходів індивідуального характеру, що мають на меті усунення негативних наслідків порушення прав заявника, а також за допомогою заходів загального характеру з метою запобігання подібним порушенням ЄКПЛ у майбутньому.

Державна виконавча служба впродовж трьох днів з дня надходження оригінального тексту і перекладу резолютивної частини рішення, засвідченого органом представництва, відкриває виконавче провадження. Закон встановлює додаткову гарантію належного виконання виплати відшкодування – п. 3 ч. 2 Прикінцевих положень Закону зобов'язує виділення відповідних асигнувань з Держбюджету.

Також заходи індивідуального характеру можуть здійснюватися в рамках процедури *restitutio in integrum* та вжиття заходів, передбачених у рішенні ЄСПЛ про дружнє врегулювання. Закон не встановлює виключний перелік процедур (ст. 10), вказує лише основні способи *restitutio in integrum*: повторний розгляд справи судом, зокрема, відновлення провадження у справі, та повторний розгляд справи адміністративним органом. З аналізу Закону видно, що інші

додаткові заходи ЄСПЛ може передбачати, виходячи із особливостей розглянутої справи.

Зокрема, Проміжною резолюцією ResDH (2004)14 КМ було констатовано, що необхідною умовою для запобігання випадкам порушення ЄКПЛ Україною є: первинне навчання суддів та підвищення їхньої кваліфікації, включаючи тренінги з питань ЄКПЛ; накладення ефективних санкцій на посадових і службових осіб, які будь-яким способом втручаються або роблять спробу втрутитися у розгляд справи судом тощо.

Зазначимо, що основними проблемами, які призводять до констатації ЄСПЛ порушень Україною положень ЄКПЛ, є такі: невиконання або тривале виконання рішень національних судів; тривале провадження досудового слідства у кримінальних справах та тривалий розгляд справ судами; погане поводження щодо особи, яка перебуває під контролем держави (в місяцях досудового тримання під вартою або в місцях виконання покарань); неефективність розслідування правоохоронними органами кримінальних справ, зокрема, за фактами поганого поводження з боку представників державних органів, передусім у місцях досудового тримання осіб під вартою та в місяцях виконання покарань; неналежні матеріально-побутові умови тримання осіб, які перебувають в місцях досудового тримання під вартою або в місцях виконання покарань, а також ненадання вказаній категорії осіб адекватної медичної допомоги; недоліки законодавства та судової практики, які призводять до тримання особи під вартою без належної законної підстави; недоліки судової практики, що призводять до порушення права особи на справедливий судовий розгляд⁹.

Закон не визначає виключного переліку заходів загального характеру на виконання рішень ЄСПЛ. Згідно зі ст. 13 Закону до основних заходів загального характеру, спрямованих на усунення зазначеної у рішенні системної проблеми та її першопричини, віднесено:

а) Внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування. На відміну від випадку вжиття заходів загального ха-

рактору на виконання рішення у справі «Совтрансавто-Холдинг проти України», згідно із Законом уже існує чітка і однозначна вимога забезпечити виконання рішень ЄСПЛ у режимі *erga omnes* (як таких, що стосуються кожної держави-учасниці Конвенції). Водночас, слід мати на увазі, що положення ЄКПЛ не можуть трансформуватися у національну правову систему таким чином, аби зменшити або звузити існуючий обсяг і зміст прав і свобод людини і громадянина (частини 2, 3 ст. 22 Конституції України, ст.53 ЄКПЛ).

б) Внесення змін до адміністративної практики. Це - найбільш болючий напрям зусиль України щодо приведення національного правопорядку у відповідність із європейськими стандартами довірливих і чесних відносин з власними громадянами. Головними інституційними засадами для цього стануть прийняття Кодексу про адміністративні процедури та Кодексу етики публічних (державних і муніципальних) службовців.

в) Забезпечення юридичної експертизи законопроектів. Залучення юридичної громадськості як *amicus curiae* під час розробки законопроектів - важлива передумова забезпечення принципу верховенства права, витіснення політичної доцільності із законодавчого процесу. Гарантією верховенства права при цьому може слугувати юридична відповідальність експертів за додержання вимог закону при складанні висновку експертизи законопроектів.

г) Забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Суду фахівців, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також із триманням людей в умовах позбавлення свободи. Зокрема, на юридичних факультетах існує необхідність студій щодо захисту прав людини та прецедентного права Суду. Доцільна і підготовка суддів з основ з прецедентного права, техніки тлумачення юридичних норм (юридичної герменевтики), техніки обґрунтування та вмотивування судових рішень тощо. Також потрібні планомірні зусилля юридичної громадськості, спрямовані на повагу до судових рішень як важливої складової верховенства права, неприпустимості огульної критики судових рішень.

д) Інші заходи, які визначаються КМ РЄ. Залежно від особливостей конкретної справи КМ може передбачити вжиття інших заходів загального характеру. Зокрема, вони можуть стосуватися порядку фінансування судів та практики виплати винагороди суддям, державного реєстру та порядку оприлюднення судових рішень, усунення неправомірної практики розгляду судами спорів між одними і тими сторонами щодо одного і того ж спору (порушення принципу *res judicata*) тощо¹⁰.

Отже, очевидним є висновок щодо наявності в Україні дійсної прогресивності системи виконання рішень ЄСПЛ, створеної на підставі Закону України «Про порядок виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Цей Закон відтворює практично всі сучасні прогресивні підходи до виконання рішень ЄСПЛ та є запорукою безумовного виконання Україною його рішень. Разом з тим, вбачається, що й надалі слід вдосконалювати систему виконання рішень ЄСПЛ в Україні. З-поміж кроків, які необхідно здійснити найближчим часом, треба виділити наступні: по-перше, у законодавстві України, яке стосується виконання рішень ЄСПЛ, відкритими залишаються питання: відповідальності за невиконання або неналежне виконання таких рішень; нормативного обґрунтування цієї відповідальності; чіткого окреслення повноважень органів державної влади, які мають здійснювати перевірку виконання рішень ЄСПЛ й реагувати на порушення в сфері застосування ЄКПЛ. По-друге, в контексті питання застосування ЄКПЛ національними судами під час виконання рішень ЄСПЛ активнішу позицію повинні займати органи державної влади, насамперед, Верховний Суд України, який повинен ініціювати використання цього міжнародно-правового акту та прецедентної практики ЄСПЛ, що дало б змогу інтенсивніше імплементувати міжнародні стандарти захисту прав людини в нашій країні. Слід мати на увазі, що відповідно до стандартів Ради Європи кожне з прийнятих ЄСПЛ рішень відображає загальний рівень правової культури держави й впливає не тільки на правопорядок, а й на розвиток національного законодавства держав-учасниць ЄКПЛ. Тому, вбача-

ється, що продовження вдосконалення організаційно-правового та інституційного регулювання у сфері виконання рішень ЄСПЛ є необхідним та вкрай важливим завданням для України.

1. *Європейська Конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст* / за ред. О. Л. Жуковської. – К. : ЗАТ ВІПОЛ, 2004. - 962 с. 2. *The ECHR in the facts& figures* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2014_ENG.pdf 3. Там само. 4. *European court of human rights cour europeenne des drotis* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/Stats_pending_month_2015_BIL.pdf 5. *Деякі аспекти функціонування Європейського суду з прав людини: методичний посібник* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.obljust.gov.ua/uploads/1pr2015.doc> 6. *Паліюк В.* Чи можуть судді України у своїх рішеннях посылатися на рішення Європейського суду з прав людини (Цивільно-правовий аспект) / В. Паліюк // *Практика Європейського суду з прав людини: Рішення. Коментарі.* – К.: Укр. центр правничих студій, 2005. – № 3. – С. 229 - 237. 7. *Полянський Т.* Зловживання правом в інтерпретації Європейського суду з прав людини / Т. Полянський // *Вісник.* – Львів, 2010. – Вип. 50. – С.32–38. 8. *Рабінович П.* Вплив рішень Європейського суду з прав людини на національну юридичну практику: спроба порівняльної характеристики / П. Рабінович // *Академія правових наук України. Вісник.* – 2000. – №2 (21). – С.11–19. 9. *Щорічний Звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2014 році* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/932911> 10. *Паліюк В.* Методика застосування положень Конвенції про захист прав людини і основних свобод (деякі аспекти цього питання) / В. Паліюк // *Досвід застосування Європейської конвенції з прав людини в судочинстві України та Польщі : матеріали наук.-практ. конф. / упоряд. О. П. Корнієнко.* - К. : Видавництво «А. П. Н.», 2006. - С. 38-39.

Gorobets Nataliya. European Court of Human Rights judgements implementation in Ukraine: procedural and institutional issues

The article examines certain issues of concern in the mechanism of the European Court of Human Rights judgements implementation in Ukraine.

The paper is focused on the study and analysis of doctrinal and normative approaches to the mechanism of European Court of Human Rights judgements execution in Ukraine, along with the issues of concern with regards to legislative provisions' practical realization.

As it is known, July 17, 1997 Ukraine ratified European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter referred to as ECHR) and since September 11 of the same year it came into force for Ukraine. Since then this important international-legal agreement became the part of applicable laws of Ukraine and is to be used along with the other laws and statutory instruments. In their turn, the judgements of the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as ECtHR) are subject to direct execution at domestic level.

According to ECtHR's statistic data as of December 31, 2014, 69300 applications were submitted for consideration, about a half of which are claims submitted against three states, namely: 19,9% Ukraine, 14,4% Italy, 14,3 % Russian Federation. Ukraine is the first one among the countries with regards to the number of judgments delivered by ECtHR as of 31.12.2014, namely 1073 judgments (comparing to 2013, 2281 judgements were delivered against Ukraine), total number of cases taken for pre-court examination as of 31.12.2014 equaled to 14198, 12731 of them were identified as unacceptable for judicial consideration. Russian Federation occupies the second place – 8952 claims were submitted for consideration, 15574 of them were dismissed, delivered judgments amounted 218. And Italy holds the third position 5476 claims were submitted, 9625 were dismissed, 145 delivered judgements.

In the period 1959 -2014 as to Ukraine 70605 cases were taken for consideration, 52269 of them were dismissed, and the judgements were delivered in 4734 cases, 336 of them were connected with ownership right protection. Russian Federation is the leader - 129223 cases accepted

for consideration, 116777 were dismissed, judgments were delivered in 2588 cases. According to ECtHR, as of 28.02.2015 with regards to submitted claims allotted for judicial examination Ukraine is leading - 13650 claims, representing 20,1%, Russian Federation - 10000 claims, representing 14,7%, Italy - 9950 claims, representing 14,6% .

At the same time it's obvious that any decision, including ECtHR's judgement delivered in favor of claimant, has not any practical bearing without the practical mechanism for its execution. Let us note that ECtHR's judgements implementation is a specific legal institution which differs from the schemes provided to enforce domestic courts' judgements, as well as schemes provided to recognize and enforce foreign courts' and foreign non-governmental institutions judgements and decisions at the territory of Ukraine. Accordingly, in view of international commitments of our state provided by ECHR and ECtHR's interstate status, specific mechanisms of its judgements implementation were adopted.

Above given testifies that adopting the law "Concerning European Court of Human Rights judgments implementation and practice application", which fixed institutional and procedural mechanisms of ECtHR's judgements implementation and new violations of ECHR prevention at legislative level, Ukraine has established the grounds to assure effective observation of international legal standards in human rights protection.

Direct operation of ECtHR judgments is judicial phenomenon which makes European system of human rights protection obviously advantageous. According to Art. 46 ECHR, ECtHR's judgements have direct operation at the member states of ECHR.

Thereby, summarizing the foregoing, we are coming to obvious conclusion regarding actual progressive system of ECtHR's judgments implementation availability in Ukraine, being established based on the law of Ukraine "Concerning European Court of Human Rights judgments implementation and practice application". This Law reproduces practically all modern up-to-date approaches to ECtHR's judgments implementation and secures its judgements execution by Ukraine. In the meantime it appears that it is necessary to improve the system of ECtHR judgments implementation in Ukraine. Among those steps to be done in

the nearest future the following are to be emphasized: first, legislation of Ukraine concerning ECtHR's judgements implementation has left opened the following issues: responsibility for failure to implement or improper implementation of such judgements; regulatory substantiation of such responsibility; clearly define the authorities of governmental bodies empowered to check ECtHR's judgements execution and respond to violations in ECHR's implementation field. Second, in the context of ECHR administration by domestic courts in the course of ECtHR judgements implementation public authorities shall be proactive, it refers in particular to the Supreme Court of Ukraine which shall initiate application of this international legal instrument along with decisional law of ECtHR making it possible to implement intensively international standards of human rights defense in our country. It is necessary to take in mind that according to European Council's standards each of verdicts passed by ECtHR depicts general level of the legal culture of the state and effects not only public order, but also national legislation development in ECHR member states. Thus it appears that extension of procedural and institutional regulations development in ECtHR's judgements enforcement is an appropriate and overriding priority task for Ukraine.

Key words: European Convention for the protection and Human Rights and Fundamental Freedoms dated 1950, Protocol 1 to European Convention for the protection and Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights judgements, property rights protection, applicable laws of Ukraine, etc.